

B 739

24 Juttu

lastele.

Kirjutanud

J. Pärn.

Tallinnas.

Trükitud Th. Jakobsoni kooliga.

1883.

THE

LIBRARY

OF

THE

STATE

OF

NEW

YORK

B 739

24 Duffu

lastele.

1881. Helsingfors. S. Gummerus. 2. 1881. Helsingfors. S. Gummerus. 2.

Kirjutanub

J. Pärn.

— 101 —

Tallinnas.

Eh. Jakobsoni kulguga trükitud.

1883.

u t t u G AS

alstcl

Tsensuri poolest lubatud. 3. Septembril 1882.

sunni

nyh G

sonnilla

Eriliktud Th. Jakobsoni juures, Kepple uulitsal Nr. 40.

2881

I.

Kes sõnakuulmata on, langeb õnnetusse.

Rammu Reimu aida alla ehitas hiir endale pesa. Pesas oli temal wiis poega, wäga rõõmsad ja lustilikud lapsed. Ühel päewal läks ema kaugemale toitu otsima, ja ütles: Lapsed, ärge täna pesast wälja jookste, wäljas waritseb teid õnnetus.

Ema oli kadunud. Kõige kaugem poeg ütles: Mis õnnetus mind siis waritseb? ja jooksis õue peale. Ilm oli wäga tena seepärast kargas tema rõõmulikult ühest nurgast teisi.

Korraga kirjendas tema: ai, ai, küll on walus! Ema kuulis poja kisa, jooksis ligemale ja nägi ahastusega, kuidas ta kaugem poeg kassi suus kõlkus. Nuttes läks ta kodu ja kõneles filma wees kaugema poja surma. Kõik neli poega pugesiwad pesa põhja ja magasiwad kartlikult hommikuni. Ema läks jälle toitu otsima ja palus poegi kaugema wenna ahastust ja surma meeles pidada ja ennast pesas waguvalt kunni tema kodu tulekuni pidada.

Eõuna ajal aga unustas kõige noorem poeg wanema wenna ahastust ja jooksis ema jälgil põllule. Ilm oli waikne ja wagane. Ta kargas kiwi otse ja tahtis ümberingi filmata. Korkas pilwe riinkas filmas hiirekest ja kui pittse nool lendas ta kiwile ja

tõmbas sõnakuulmatad noka wahel õhu ruumisje. Küll karjus hiirekene emad appi, aga kottas neelas teda warsji kõhtu. Ema kuulis poja kisa, tõttas kodu, pidi aga leinakuube jälle selga tõmbama.

Ema kõneles kodu kolme pojale wendade õnnetust, kes wärisedes põhku pugesiwad. Kolmandal päewal tõttas ema toitu ja kästis poegi ilufaste kodu mängida. Ema ei tuluud kobe tagasi. Ühe poja kõht nuras leiba järele. Dot, oot! mõtles tema, mina poen sugu aida silla wahelt aita, seal on leiba küllalt, ega seal õnnetus ei waritse.

Küll palusiwad kaks wenda teda kodu jäeda, ja ema sõna kuulda, aga wend näljane naeris nende üle ja puges aita.

Siin oli sööki mitmesugust. Ta maitstis ühte ja teist, aga sõige magusamalt lehtas raswa hais temale ninasje, Warsji oli ta peti tükis kinni ja neelas tüki tüki järele alla.

Küll see on kõhu täis, mõtles ta iseeneses, küll minu wendad mind kahetsewad. Kõht oli täis, ta tahtis kodu tõttada, aga igal pool oli tugew sein ees. Warsji tuli peremees, wõttis lõhku kätte ja raputas hiirekese kassi kätte. Ai, ai! kisedas ta weel murdja hammaste wahel. Ema kuulis poja kisa, tõttas kodu, nägi aga, kuidas kas ta werd murul lakkus. Tulge, mo lapsed, ütles ta nuttes, kolm wenda on sõna kuulmata meelepärast surma saanud, tulge mo lapsed, läheme siit ära.

Ta puges metsa kuuse alla ja elas siin leinates oma kabe sõnakuuleliku lapsega.

Kes sõna ei kuule, laugeb õnnetusesje.

II.

Hellitud tütar.

Ühel rikkal mõisnikul oli kord üks ainekene tütar, keda hõrra ja proua wäga armastasiwad ja seda wõrt ka hellitasiwad. Duba lapsest saadik wõis tema oma tahtmisi igas tükis täita

oma hoidjad peksa ja sömata, mis üle ta wanemad teda pealegi kiitsivad.

Liidia, nõnda oli tütrekese nimi, ehitadi iga päew isisuguste riielega, iga päew kandis tema isisugusid juuksete ehtid kullast ja kallist pärlidest ja tema wanemad imetsesivad lapse uhku üle a kiitsivad teda ilusama olevad, kui kuningana tütart.

Liidia wahtis ennast ka iga päew peeglis ja laskis enese pead tihti teise wiisi peal palmitseada ja oma riidid kolm korda ja enam päewas wahetada. Sellega kaswis kõrk-meel tamme juurijate tugewusel Liidia südamesse. —

Kunni kahetsama aastani kaswis tema nõnda kõwera kaswamise all ülesse ja pidi niid tarwilisi teadusi waimu põllul õppima hakkama. Linnast toodi heaste koolitatud koolipreili ja ka mitmesugusid raamatuid ning wanemad andsivad Liidiat nende sõnadega õpetuse alla: Armas tüttar, sin on minu õpetaja ja sin minu raamatud. Sina pead niid iga päew mõne tunni lugemist õppima, kirjutamist, rekendamist ja mis weel muud waja on. Ka preili sõna pead sina kuulma ja meile oma töö läbi rõõmu saatma.

Teie aga, auus preili, olge meie lapse wasta lahke ja sõbralik, juhtub tema teile midagi wastu meelt tegema, siis katsume teda armastuses jälle heaks teha.

Esimene päew kulus jalutamisele ära, kus juures koolipreili Liidiat iga wiisi katjus armastuses enese külge siduda ja nõnda kõweraks kaswanud taime aega mõõda jälle sirgeks koolutada, aga Liidia ei pannud seda tähelegi, waid küsis tihti: Olen mina ilus? Du minu peaehte kuninglik? Ja kui koolipreili kõik tahtmise ärela ei kiitnud, ütles Liidia: Ma näen, et teie „pürjerlik“ inimeene ühtigi iludusest ja kuninglikust elektust ei tea, seepärast oleks parem oluud, et teie linna oleks jäenuud tubasid ja taldriuid puhastama, kui et mind siia waewama tõtasite. Mina tahan mamale ja papale käsku anda, teid jälle linna tagasi saata.

Klaara, nõnda oli koolipreili nimi, ehmatas koguni ära,

tõtas Liidia wanemate juurde ja jutustas juhtumisi neile, arvas nüüd neilt suurt õigust saawat ja Liidiat hästi noomitavad ja karistatawad, aga mõlemad wanemad naersiwad õieti oma targa sõnade üle ja ütlesiwad Klaarat mitte mõisiwad lapsi armastada. — Mis pidi waene Klaara tegema? Sea pall ja kosutaw sõõk ja õhk sundisiwad teda õnne katsuma.

Teisel päewal alustas õpetus.

Liidia küsis õpetusele tulles: Klaara, kas oien täna ilus?

Wäga ilus ja kuninglik, kostis Klaara, aga nüüd katsume ka kuningliku keha waimu poolest ehitada.

Waimu poolest! küendas Liidia, kas tahate mind ära tappa.

Zumal hoitku selle eest, wastas Klaara, mina tahan teid targaks teha, see on waimu kuninglik ehe.

Wõi kui rumalasti teie räägite, aga nüüd peame meie lugema, tulge siia ja õolge sõna ette ja mina loen järele, mis need rumalad pärjerlikud inimesed siia on määrinud, wastas Liidia.

Enne kui lugema hakkame, peame tähti õppima, ütles Klaara.

Tühi jutt, wastas Liidia wihaga, mama ütles, meie peame kobe lugema, teie peate mind lugema õpetama, aga mitte tähti.

Hakkame siis lugema, wastas Klaara.

See on ilus, kostis Liidia, teie peate igastükkis minu sõna kuulma, aga mina mitte teie sõna, sest teie olete pärjerlik ja mina riitlik inimene.

Waewalt oli Liidia kümme minutid tähti järele õõlnud, mis tema lugemiseks pidas, kui tõld trepi ette wuras, sest proua tahtis wõerusele sõita, seal kargas Liidia ülesse, wiskas raamatu klaweri alla põrandale, et lehed mööda tuba lemmendasiwad ja ütles: Täna on õppimisele küllalt, mina tahan mamaga wälja sõita, teie wõite ikki lugeda kui tahate.

Klaara palus prouad wäga tüdart mitte nõnda oma tahtmise järele tantšida lasta, sai aga kareda wastuse: Aga küllalt, tüdär on weel noor, küll tema teine päew jälle õpib.

Klaara pööris kurwa südamega oma kambri ja Viidia sõitis võerusele.

Niisugusid tundisid õpetuses jägas Klaara veel kolmikümmend ja pööris siis mõisale ja Viidiale selga. Teda waesti ei kahetsenud keegi taga, waid iga üks naeris, et tema kõik tegi, mis tütart kõrwalisest teest oleks wälja tõnmanud.

Sellest ajast oli terve aasta möödas, kui Klaara ära läks, kaksteistkümmend koolipreilit oliwad nõndasama Viidiat õpetamas käinud, aga ta ei mõisnud veel kolme sõna lugeda, ega wiit tähte kirjutada waid aga ennast ehtida.

Viidia wanemad elasiwad Ungrumaal, kus wäga palju mustlasi ümber hulgub. Üks mustlase peamees oli Viidiat kallis ehtes silmanud ja püüdis teda oma wõrku saada.

Ühel päewal jalutas Viidia mõisast sugu eemal puieistikus, seal kargasiwad kolm mustlast tema kallale, sidusiwad tema käed ja jalad kinni, toppisiwad rätiku suhu, et ta kiskendada ei wõinud ja wedasiwad teda metsa, tõmbasiwad sin ta kuninglikud riided seljast maha, toppisiwad narud selga, pinselfasiwad teda mustaks ja jägasiwad siis kuldkeed ja perlid naerdes isekeskis.

Nüüd tõsisiwad naad Viidiat hobuse selga ja wedasiwad teda mittükümmend penikoormad wanemate majast kaugele oma koopa.

Viidia kiskendas ehte ja sõimas iga wiisi mustlasi ja käskis ennast jälle mama juurde wiia, aga sai wastuseks hea naha täie witsu ja lubati jälle anda, kui ta julgeks veel oma suud lahti teha.

Ühe nädala pärast oli Viidia kõige sõnakmulefikum laps ja õppis ilma nurisemata kõiksugusid tempusid, mis üks mustlase tüdruk temale ette näitas ja poole aasta pärast teenis ta juba linnades nende tempudega mustlastele raha. Kui mittu korda mõtles ta nüüd oma endise paradisi elu peale, kui mittu korda tahtis ta musta waewajate käest põgeneda, aga iga kord karistadi teda armetumal kombel ja lubati surnuks lüüa, kui ta veel peaks ärajooksmise peale mõtlema. Nüüd oli kõrk Viidia veel

õnnetum, kui kõige waesem talupojasi laps. Aga aega mööda hakkas päike ta sees paistma ja ta kahelses nüüd wäga oma endist kõrki elu ja lapselikult palus ta Jumalad, seda oli temale üks kaasõnnetu õpetanud, teda orjapõlwest peasta ja lubas siis iga lüht inimest inimeseks pidada, armastada ja auustada ja ka oma seespidist inimest ehitada. Sumal kuuleb õiget palwet. Ühel suwifel päewal, kolm aastad peale wanemate majast lahkumist tantsis ta oma muslase tantsu ühes trahteris ja rahwas lahkutas käsi, kunsti üle, seal tormaswad äkitselt politsei soldatid sisse ja enne kui keegi põgeneda sai, seuti kolm muslast kinni ja ka Liidia weeti ühes wangi kotta.

Teisel päewal nõuuti nende käest ühte suurt wargust taga. Siin juures julges Liidia oma elu lugu kohtu ees rääkida ja palus teda nende piinajate käest peasta.

Liidia puhastadi ja ehitadi igapidi ja peagi wõis iga mees näha, et ta sündinud muslase laps ei olnud ja kahe nädala pärast istus ta jälle oma wanemate juures mõisas ja muslased igaweses wangitornis, aga Liidia oli kooli läbi käinud, kelle õpetust ta eladeski ei unustanud, ta oli sõnakunnetikaks ja wagaks saanud. Kui ta wanemad teda jälle tahtsivad kõrklitult ehitada, ehitas Liidia ennaft keskmiiselt ja ütles naerdes: Muslased warastawad mind nendes ehtes jälle ära.

Ta õppis ka nüüd kõiki tarkusiid wäga hoolega ja ei olnud mõne aasta pärast mitte ükshinda wäljast poolt kena ja ehitud inimene waid kõige enam seespidise inimese poolest. Oma tõutust „iga inimest inimeseks pidada“ täitis ta sõnas kui ka teus ema surmani ja oli kõige kuulsam krahwi proua Ungrumaal.

Laps, kuule oma heategiate sõna, muidu õpetawad ka sind muslased!

III.

Sina ei pea mitte warastama.

Kaupmees Kask wõt's omale õpipoisi poodi ja ütles temale: Sinu silm näeb siin iga päew wäga palju raha ja ka so oma näppude wahelt jookseb teda palju läbi, aga hoiu oma süda emast kaugele, muidu wõib ta sulle õnnetuse toojaks saada. Iga kopik ehk weerand olgu sulle püha! Kui sa selle järele teed, siis saab sull hea elu minu juures olema, ja kui sa õpetuse aastad ilusasti orjad, wõid sa ise oma peremeheks saada. Müller, nõnda oli õpipoisi nimi, lubas iga wiisi peremehe sõna kuulata ja oma südand puhta hoida.

Esimene aasta läks lõbusaste mööda ja kaupmees uskus tihti poodi üksi poisi hooleks, ja käis isi kas mõni kord jahi peal, ehk uut kaupa sisse ostmas.

Ühel päewal tuli ühe teise poe pois Mülleri juurde, aeras esite ühest ja teisest asjast juttu ja ütles wiimaks: Müller anna mulle üks sigar, suu jookseb otse wet tubaka järele. Mina sigarit ei tõmba, oli wastus, ja raha ei ole minul ka mitte neid sulle osta.

Pöörane pois, sinul ei ole raha, ja sina tahad neid tühje weel osta, pööra silmad riolite peale, sealte wahiwad naad sulle wastu, anna üks siia.

Need ei ole mitte minu omad, waid mo peremehe, wastas Müller.

Weel iaga õelam, wastas wõeras pois, otsekui sinu peremees jeda ühte sigarid taga aema tuleks, mina suitsetan iga päew peremehe sigarid ja ta ei ole tänini minule weel poolt halba sõna öölnud.

Wõib olla, et so peremees nõnda hea mees on, aga mina ei wõi sulle ühtegi anda, wastas Müller.

Pea suu, sinu sugused lollpead ei saa ilmaski halja olla peale, oleks mina siin poodis kauplemas, siis ei oleks minul ühestki asjast puudust, veel vähem tühjaisi sigaritest.

Nende sõnadega tõmbas ta paki riolilt, põletas ühe sigari otsa suitsma ja pistis teised tasku, ning ütles: Vaata nõnda elatakse poe poiste hulgas, kui peremees mitte juures ei ole.

Seda paki kirjutan mina sinu rehnungi peale, kui sa kohe maksta ei taha, kostis Müller.

Kirjuta parem korskas, vastas võeras pois, jumalaga lollpea.

Jumal kaasa sigari waras, urises Müller ja lastis poisi jooksta.

Varssi peale selle juhtumist tuli Mülleri peremees kodu ja Müller rääkis juhtumist temale.

Kas kaupmehe Hans nii ilma silmateta peaks olema, oot, oot, küll mina neid temale lahti teen. Sinule olgu see juhtumine suureks õpetuseks: Iga üks kauplemises olgu so hea tuttav, aga mitte so südame sõber!

Kaupmees Kas läks õhtu klubisse (maja kus ühinda äravalitsetud liikmed koos käivad meelt jahutama) ja juhtus siin Hansuga kokku, kellele ta tänast juhtumist rääkis.

Hans lõi käsi kokku ja lubas kodu roti järele paremasi walwada.

Juba teisel päeval märkis Hans mõnda kõwerust Mihkli juures, aga ta jättis teda täna hoopis rahule. Teine päew märkis ta mõned rahad isesuguste märkidega, pistis endi poodi kasti, ja läks ise sugu kodust ära, kui ta tagasi tuli, oli üks 25 rublane oma teed läinud ja selle asemel pudu raha kastas.

Hans küüsis põhja järele ja punastades vastas Mihkel: Üks rikas mees tahtis üht nii suurt raha saada ja mina wafestasin temale, ta nime ei tea mina.

Hans tõi aga politsei soldati sisse ja otsis tema abiga Mihkli läbi ja leidis oma raha tema saapa säärest. Mihkli käd seoti selja peale ja nüüd otüti kõik tema ja kaupmees Hans

jeisis wäristes juures kui palju asju ja kolm sada rubla raha
poisi kastist leiti.

Waras wiidi wangitorni. Tee wiis just kaupmehe Kase
poe uksest mööda.

Waata, waata, Müller kus warga Mikhel weetakse, hõiskas
kaupmees Kask. Oles sina tema sõna kuulnud ja tema nõuu
järele teinud, siis ehk astufid sina temaga ühes raud ristide taha.

Mikhel pidi kolm kuud wangis istuma ja aeti siis leiwast
foguni ära, aga Müller teenis oma peremeest auufaste ja on
nüüd suur kaupmees.

Sina ei pea mitte warastama, see on olgu sinule weiksem
kui weike wõera omadus püha!

IV.

Suur tükk aeab suu lõhki.

Ühekorra oli imeline aeg ilmas. Poomad rääkiswad ini-
mestega, linnud kuulutasiwad tulewad aega ette, kalad tõiwad
sõnumed wette sügawusest, waimund ei warjanud ennast nägemata
riiki, kõik oli awalik. Sell ajal kõndis karu kaskil jalal mööda
metša, kraapis süit ja nunnkis sealt, lind aga laulis lepa ladwas:

Mesikäpa metsapoiši,

Seada filmad sihtiwale

Käpad künka alla

Kanna kulda kuuksüsta

Nälginid neitsi narifutesse.

Karu tõmbas kiiru selga, kummardas maapinna wastu,
haris mõlemate arudega künkast kinni, tõmbas et selja luu raksta-
tas mätta lõhki ja waata imet, padukene fullaga hiigas temale
wastu.

Karu seadis fanga nina peale ja patteredas mööda metsa edasi. Tuli talle vastu lonkur fant, nägi kulda ja hakas paluma:

Anna armu armetumale

Kulla fibemid kõnkajale

Taara tasub kahe võrra

Wanaisa wiie võrra.

Karu waatas lonkru otja, turtšatas, harris kápaga kulda padutesest ja wiskas sandi sülle. Sant pistis kullatükid farmani, waatas haleda silmadega andja otja ja tänas:

Ole terve omupoega

Helde käega andija,

Mull on aga kodu kolmi lapsi

Raene nälga nägemas.

Karu mõistis mehe lugu, pistis peu padukesse ja wiskas enam poole warandust lonkru hõlma. Sant peitis warandust kaefkotti, waatas wesište silmadega karu otja ja tänas:

Sant sai sauna lawale

Raene niidi narmastesse,

Lapsed laia linadesse.

Mitumal omupojale

Helde käe andijale.

Wana isa waenekene

Ridura kehaga kõndija

Tahaks keha karastuks

Walu, waewade unustuks

Kolme kopika eest kosutawad.

Karu mõistis mehe tahtmisi, wahtis tigidaste ta otja, aga fant tegi nii haleda näo, et ta kápa ommetigi padukesse pistis ja wiimast kulda sandi hõlma raputas. Sant tänama:

Mitumal andijale

Maa sull andku marjukesi

Wäljad kaera wihukesi

Wesi linuud mee kárgi

Luhad lustil kari hãrgi

Onupojal tafumiseks

Mull on aga kodu wanaema

Kargu naal kõndija

Tahaks leent fõrd soentada

Buudub pan ja paduke

Karu filmad lõiwad wãtku wãtku wiha pärast, ta haris juure kiwisulle ja wirutas teda kuuli kombel möõda sandi keha. Sant kukus kummuli ja muigutas mokasid. Karu aga kiskus kaelfoti temal laekast, püüsid jalast, raputas kulla padukesse, teadis sanga nina peale ja marsis möõda metsa edasi.

Tuli wastu neitsikene, palja pea ja palja jalu, ihu katetud koreda särgiga, waatas haleda filmadega karu otja kahwatand palgeid täitsiwad pisarad.

Karu küsima: Mis sull wiga on waenekene. Neitsi wastas:

Isa ema ellad filmad

Kinni surus surma jõud.

Sugulasid ligi sõbrad

Müüsid maksjal maja nõud

Mind aga lüüsid lonkama

Armult abi otsima.

Käisin küla, käisin kasti,

Tühi kõht mul jälle jäi.

Nut neelas wiinised sõnad neitsi suust. Karu aga seadis padukesse rohu peale, silitas neitsi pead, ja ütles: Ara nuta noorukene nutu päewad alles ees. Müid noore hea ja lusti, aeg, wõta siit kulda kui palju sa tahad, mine linna ja osta omale leiba keha kinnituseks ja riidid ihu katteks, rätikuid ja kingi külma kaitsejaks ja keha iluduseks, tule siis mind jälle vaatama. Neitsi wõttis kartlikult käega tats kuld raha sidus särgi räbalatesse tänas karuda ja tõttas metsast külasse.

Ostis siit leiba ja leiwa kõrwast ja kinnitas kestpaita, läks

siis linna ja ostis ihukattid, ehitas ennast ilusast keskmisel korral ja läks siis heategiad tänama.

Karu oli neitsiga, kui ta ehtetega väga rahul, ütles aga: Müid kallid kasu laps pead sina kooli minema ja ka oma waimu ehitama, igas poole aasta alustusel tuleb sina mind waatama, annad mulle omad kulud teada ja mina makſan neid, aga hoia ennast kõrgi elu ja pillamise eest. Neitsi tänas pisarsilmil karuda ja wõttis raha wastu esimese poole aasta ülespidamiseks, läks linna tagasi kuulas hea inimeste juures korteri ja et tal raha makſa oli, wõttis teda iga üks armuga wastu.

Müid õppis neitsi neljakümmend ja oli peagi kuulus koolmeistritel.

Viie aasta pärast jättis ta oma metsaheategid wiimist korda jumalaga, sest noor rikasmees oli nägust neitsid näinud ja teda altari ees igaweeste enda külge sidunud. Karu aga kargas kaksil jalul rõõmu pärast ja kinkis padukesel wiimise kullaga pulma kingituseks. Ahue fant aga kerjas mõndagi korda weel noore nooriku ukſe taga.

V.

Sõnakuulmata poeg.

Ühel suwisel päewal lendas liblik lille juurde ja palus keele kasteks ja südame kinnituseks tilgakese met. Lillele tegi meekarika lahti ja ütles: Kosuta keha taewa lindu, elu full lühikene. Liblik jõi kõhu täis raputas mitme wärwiliſi tiiwu, tänas lillekest, aga korraga hakas ta heal wärisema, keha sooned tufsuma, sest kuri külapois tahtis teda praegu oma kotti pista. Hirmuga lendas ta senna ja tenna, aga inimese laps oli ikka kannul. Jätta liblik rahule, kõlas poisil ema heal, aga pois ei hoolinud sellest midagi. Korraga lendas liblik üle sügawa linaleu, pois kui nool järele,

aga kahju et weši teda peal ei kannud. Appi, appi, kirjendas ta, aga juba woolas weši ninast ja suust kehasse. Ema jooksis lenuäärde, tõmbas poisi konksuga wälja, muljus teda rohu peal, kummi elu jälle tagasi tuli, andis siis mõne plaksu paksu kõho peale ja ütles: Sõna kuulmine on ülem käsk maailmas. Waata kuidas liblik nüüd sind lille õie otsas naerab.

Seft päewast saadik oli liblikute tagaäämine, kui ka sõna-kuulmata olek selle poisi juurest surmani kadund.

VI.

Wõeras ema.

Raks last mängiswad Waraküla wainul rõõmsaste. Nende ema puhkas kalmu- ehk furnuaedas. Korraga tundis Mart, noorem laps, sööma isu, jooksis kodu poole ja palus: Pai noorik, anna minule leiba ja piima. Ka wanem laps Leenu waatas haleda silmaga nooriku otsa, aga noorik tegi kurja näo ja ütles: Kasige mo silmist ehk muidu wõtan witsa. Mõlemad lapsed jooksiwad sõna pealt wainule ja noorem waatas mõnda torda kartes tagasi.

Wainul palus Mart: Pai Leenu, anna sina minule leiba? Leenu wastas: Ole waid wennakene, muidu saad nooriku käest witsa. Meie armas ema, kes meile ikka süia andis, kui kõht tühjaks läks, magab furnuaedas. Mo oma kõht on ka wäga tühi.

Kas mäletad weel kui ema elas ja sind sülle wõttis?

Mäletan küll, ta wõttis mind kaisfu, aga mikspärast pandi teda auku mulla alla? küsis Mart.

Ta suri ära, hing läks ihust taewa ja ihu pandi auku.

Läheme ka taewa, ütles Mart.

Taewas on wäga kõrge ja meil ei ole ühtegi niipitka redelid, wastas Leenu.

Meil ei ole redelid wajagi, meie läheme jõe kaldale ja kargame kõrge sügawama kohta sisse, siis saame kobe taewa, Mina olen mittu päewa juba wette wahstinud ja seal taewast näinud.

Näita minule ka taewast, küsis Leenu.

Tule waata! Mõlemad lapsed jooksiwad Anme jõe äärde, päike paistis palawaste ja tuule õhugi ei olnud kusgit. Jõe põhjast läikis taewas särates neile wastu.

Waata kus taewas, ütles Mart, kargame sisse siis oleme ema juures. Noorik peksab meid iga päew hirmsaste, kaebab isale meie peale ja siis saame jälle pekka, armas ema ei peksnud meid millajalgi.

Kargame Mart, kumb saab enne ema juurde!

Mõlemad lapsed jooksiwad jõe poole. Kaks plumsu kuuldi. wesi liikus tüki aega ja siis oli jälle kõik waguši.

Õhtul otšis isa ja wõeras ema lapsi asjata.

Teisel hommikul tõmmati kaks surnu keha wee sees wälja. Küll nuttis isa ja sugu ka wõeras ema, aga lapsed oliwad wist taewas ema süüles.

Kes wõeraks emaks saab peab tõeste eesolewale lastele täieks emaks saab, ja kui ta seda jõudu enese sees ei tunne, siis on parem wana türdukuks jääea.

VII.

Wanem.

Gull poisilapsi mändiswad kewade enne Saanipäewa küla karjas maal. Korraga hüidis üks pois: Walitsjegem endale ühe wanemaks ja mis see käsib selle sõna peame kuulma. Walitsjegem! tõlas igast nurgast, aga keda?

Siimusti Samuel, tema on kihelkonna koolis kolm talwet käinud ja mõistab mõnda mängu.

Siimusti Samuel on meie wanem, huraa Samuel elagu.

Samuel astus künka otsa ja ütles: Minu olete ühel meelel wanemaks walitsenud, siis peate täna ühe tunni minu sõna kuulma, kes seda mitte ei tee, saab kolida.

Samuel elagu, huraa, kõlas enam kui kahestkümnest healest, Samuel elagu!

Seadke endid pikkuse järele ridasse.

Lapsed täitsiwad kasku.

Nüüd käed puusa, aga nõnda et kolm sõrme kõhu peale ja peial selja roodu poole jääb.

Kõik täitsiwad kasku.

Sammuge edasi kui kured üks teise järele, mina loen üks kaks, ühe juures astuge pahema, ja teise lugemise juures parema jalaga. Sina ninamees Jaak wead wangid kuhu mina tahan.

Marsh! Lapsed sammusiwad senna ja tenna, rõngas käiku, satsiwad ennast kolme rinda, nelja rinda ja nõnda edasi.

Samuel lõi kaks aea teiwast maa sisse, sidu paela keskele ja nüüd tuli üle nõõri kargamine. Oh seda lusti ja rõõmu, kui mõni jalgapidi nõõri sisse jäi ja upepidi selja rooduga maad mõetis.

Wiimaks tuli maadlemine ja wädipulga wedamine.

Nüüd on küll, hüidis Samuel. Elagu meie wanem huraa! Kõik lapsed kargasiwad Samueli juurde, tõstsiwad teda kolm korda ülesse ja kifendasiwad ühest suust huraa.

Nõnda lõppes täna karjamäng.

VIII.

Nuga.

Kintsu Kaarl käis kord linnas ja ostis oma poja Jukule wedrupeaga noa. Juku läks karja näitas oma nuga Hansule ja Widrikule, kes ka karjas käisiwad.

Hans hatas nuga endale himustama ja palus Jukud haleda sõnadega nuga temale kinkida. Kingitud asja ei kingi mina enam kellegile, vastas Juku, ja pistis noa karmani. Aga karman oli sugu katti; nuga libises maha ja kui ta õhtu kodu jõudis oli karman tühi. Widirik aga leidis noa ülesse, näitas Hansule, kes kohe nõu andis nuga ära peita ja mitte enam Jukule ära anda.

Widirik aga oli waga laps, ja ütles: Kuida võid sina Hans nii kõlwatu olla ja teise oma nõnda awalikult enda poole kiskuda. Pealegi käsib kuuues käsk meid võera oma mitte himustada. Ta pööris Hansule selga ja jooksis Juku maja poole, kus ta noa ära andis.

Juku tänas teda südamest ja andis Widirikule ifka karjas nuga lõigata aga Hansuga oli sõprus möödas

IX.

Ahelas koer.

Jüri ja Jaan oliwad kelmistülka täis, waewasiwad loomasid, kus neid kätte saiwad.

Ühel päewal jooksiwad nemad Kalmu Mardid õue ja nägiwad seal musta Muri ahelas kiini nende poole haukuwad.

Mõlemad wõtsiwad kapid kätte ja äritasiwad Murid, kes ahelas senua ja tenna haukutes kargas. Suuremaid inimesi ei olnud lähidal, Sellepärast loopiswad kurjad poisid koera puu ja kivitükidega. Koer hulguis walu ja wiha pärast, aga ahel ei annud ennast murda, seda suuremaks aga kaswis poiste piinamise himu. Nemad tõmbasiwad terawad teibad kätte ja torkiswad Murid pool weriseks.

Pool hulluks läinud loom tõmbas wiimises jõus ahela katti, kargas esite Jüri selga ja murdis teda maha. Jaan jooksis mis

wärawast wälja, aga warsi oli Muri ka temas kinni ja kiskus teda hirmfaste.

Kisa peale töttas peremees kodu, peastis küll poisid Muri hammaste wahelt, aga nende aawad oliwad niisügawad, et mõne wäga walusa tunni järele ära suriwad.

Ära waewa, ega ärita eladeski foeri, muidu murrawad sind nõnda kui kurja Sürit ja Saani, et surema pead.

X.

Mesipuu.

Mihkel oli wäga maias pois ja näpis ema kapist tihti wõileiba, koort, rööska piima ja kõige enam met.

Ühel suwifel päewal aeas isa mesipuu ümber, see on ta töstis mesipuu pealmise kaane ära ja wõtis pealt karge meega ära.

Mihkel waatas seda teraselt järele ja fõi mõne tüki kargi meega ära. Pühapäewal tötasiwad wanemad kiriku, Mihklil tuli kange mee himu peale, ta püidis ema kapi usti lahti teha, aga luk ei annud järele. Dot, oot, ta tõmbas peitli warnast ja tötas aeda, kangutas ilma suure waewata ühe mesipuu kaane lahti ja tõmbas tüki karge kätte, aga uüid oli terve mesilaste pere tema kufil ja nõelasiwad teda hirmfaste, ega annud maiale enne rahu, kui ta isa sängis teki alla puges.

Mihkli pea ja kael paistetas nõnda ülesse, et ta kolmel päewal filmi lahti ei saanud, ega toitu alla.

Kui ta terweks oli saanud, kirjutas isa pehme keha koha kase juustuga hästi kirjuts ja Mihkel oli eluks aeaks maiuse himust lahkunud.

XI.

Tohter.

Kalmu Jüri poeg hoidis lambid niidetud heinamaal. Metsa isand tuli tema juurde ja küsis uhkeste: Mis sinu kalfakast maailmas saab.

Minust saab üks tohter, vastas pois waljuste.

Wist wasika tohter, wõi lamba tohter, naeris metsawaht.

Minust saab inimese tohter ehk arst ja kui niikaua elate, siis wõin teidki hädaft peasta, vastas pois.

Tohterda aga peale oma lambid, minu elu jäeb sinu pärast ikka surma suhu.

Metsawaht jammus uhkeste edasi, pois aga küüritas künka otsa ja õppis Wene ja Ladina keeli sõnu.

Aastad kadusiwad aea meresse, korraga kõlas sõnum läbi kihelkonna, Kalmu Jüri poeg olla Gümnaasiumi kooli neljandama klassi wastu wõetud.

Sälle mõned aastad üsna wagusi. Seal uus imetsemine: Kalmu Jüri poeg kannab mütsi wärwitud paeladega, ta peab student olema ja arstiks õppima.

Sälle seisab rahwa jutturattas, seal näikse ühel pühapäewal Kalmu Jürit otsata rõõmus olewat, iga tuttauw tungib tema juurde ja küsib, mis ta rõõm tähendab? Mo poeg on Tallinna linna tohtri's walitsetud, Jumal olgu tänatud.

Soowime tuhat õnne, kõlab sõbrade suust, jälle üks põlatud Gesti sugu laps ülema elupulga peal, anna Jumal temale terwist.

Mõned aastad weerewad jälle igawese hauda, seal kõlab käre mööda walda: Metsaisand on suremisel haige olnud, aga üks kuulus tohter on teda peastnud ja terweks teinud. Mis tohtri härra nimi olnud? küsivad mitmed tema sõbrad.

Kalmu Jüri poeg meie wallast, keda mina kord wafika ja lamba tohtriks nimetasin on mina kondimehe hammaste wahelt weel wälja kiskunud. Ärgu keegi enam lamba karjast pilgaku, ta neist wõiwad õpetuse radal targad ja tarwilikud mehed saada.

XII.

Piip.

Adam oli terane poisikene, aga isa piipu ei jätnud tema ruskil rahule.

Ära puudu piibu külge, hüüdis isa tihti, tema põletamine toob sinule suurt kahju.

Sest ei hoolinud Adam palju, waid tegi ama tahtmise järele.

Ühel päewal tuli isa heinamaalt kodu, toppis piibu täis, põletas sugu ja heitis peale lõunat puhkama ja noorskas warssi. Adam nägi piibu suitsma, pistis piibu suhu ja suits tõusis kui korstnast. Küll keerlesiwad temal filmad ja wärisesiwad jalad, aga ta põletas tugewasti edasi. Wiimaks kadus mõistus temal peast ja ta langes põrandale kahwatand maha. Ema juhtus juurde, tõstis teda ülesse, kallas külma wet pea peale. Adam tegi filmad lahti, aga pea walutas temal hirmsaste, silda pööratas fees ja waht woolas üle keele. Ka isa tuli hädale appi, nägi köhe, mis pois teinud oli ja karistas sõnadega teda, aga Adam jäi haigeks ja pidi kolm päewa fangi hoidma.

Sest päewast ei püütnud tema enam piipu ja jäi kõigeks eluks ajaks tubakaga wihaseks ja piibu waenlaseks.

XIII.

Üks ingel on mo emake

Ma olin väike lapsuke
Ja jõust üsna nõdruke,
Seal kandis ema süles mind
Ja toitis rinna piimast mind.
Kui külmad tuuled puhkivad
Ja pilved lume külwivad
Siis kattis ta mind soojaste
Ja kaisfus, teki armsaste.
Üks ingel on mo emake!

Kui omad jalad alla sain
Ka wainul rõõmsast hüpasin,
Seal hliidis hääl nii armsaste:
"Laps waata ette kiireste!"
Kui tühi köht mind kodu tõi,
Siis piima-pudi, leib ja wõi
Mo rammu tõiwad tagasi.
Nii läks aeg hõlpsast edasi.
Üks ingel on mo emake!

Ka kooli wiis mind aegsaste
Ja õpetas mind armsaste.
Kui õhtul wot head linnu fõi
Ja ema sülg rammuks jäi,
Siis lugesin ma kõwaste,
Ja parandas ka selgeste.
Kui lõnga raha kätte sai,
Siis raamat u u e mulle tõi.
Üks ingel on mo emake!

Aeg kadus aja meresse

Ja tegi miunsi mehefese.

Mo isamaa mind tarvitas

Ja püssi alla kirjutas.

„Boeg astu julgest edasi“!

Silm' pisaraild jäi waguſi.

„Kui waenlast näed ſiis anna tuld“!

Üks ema palwe on ju kuld.

Ma olin kuuli rahe sees

Ja nägin waenlast ahingis.

Kord ise sain ka haawatud

Ja ſängis mureſt rõhutnd.

Seal ema ſaatis kottikeſt

Head peſu, liha kintſukeſt.

Kõik mustad pilwed kaduſid

Kui ema firja lugeſin.

Mul inglisk ſai mo emake!

Mo isamaa on rahu sees

Ja mina ema ahjn ees.

Kui kallist ta mind paistab,

Mo wigast jalga ſirutab.

Kui ta mo auu rahad näeb,

Ta ſilm ſiis rõõmus läikma jääb.

Mo kullast toidan emakeſt

Ja armsa Keisri pajukeſt.

„Mul inglisk jääb mo emake!“ —

S. P...

XIV.

Armastus.

Rõõmu talu päris peremees istutas endale kambri otsa väga kena marja ja õuna aea. Kesked aeda ehitas ta endale ühe weikse hoone laudades, kus ta suwe ajal palawal päewal puhkas ehk raamatuid luges. Majakese ees kaswis kena tugew pirnipuu, kelle wilja lapsed rõõmuga suhu pistiwad. Üleüldis oli see aed laste kõige armsam paik, siin mängiswad nemad ja puhastasiwad marja põesaid rohust, kaswatasiwad lillesid ja olid väga rõõmsad kui lilled kenasti õitsetiwad, siin oli laste paradiis nende õnnis põli. Ühel päewal tõusiwad mustad pilwed müristamisega aja kohta. Rõõmu peremees istus parajalt weikses majas, ega läinud enne tuppä, kui wihm ja rahe möödaks oli, aga enne ära minekut ronis ta redeli abiga pirnipuu otsa ja tõi sealt furnud metswärru maha. Lapsed jooksiwad tema juurde ja kõik küsisiwad:

Isa, armas isa! mis sa seal tood?

Kurwa näuga ja pisarail silmil ütles: Waatke armsad lapsed, siin pirnipuu otsas on üks metswärru pesa ja selle sees wiis wärru last. Enne tänast wihma ja rahet, lendas nende ema nende juurde kodu ja kattis oma lapsi tiiwadega finni, et nemad mitte märjaks, ega rahe teradesi haiged ei saaks ja jäi nende peale istuma. Peale wihma ei lendanud tema enam ära, mina läksin asja waatama ja leidsin teda laste peal furnud. Rahe on teda wist tapnud. Waatke siin puhkab tema omast waewast, ta on oma lapsi nii armastanud, et ta oma elu nende eest jättis, wõlke ja matke teda auufaste ja mõtelge, et teie ema teid niisama armastab. Nende wiie wäse lapsele peate teie nüüd emaks olema ja neid söötma ja jootma, kunni naad suureks

saavad. Easte silmis paistis pifarad ja naad matsivad lindu armfaste, ning söötsivad hoolega usfikestega waesid lapsi kunni nemad röömfaste pefast wälja lendasivad.

Kas fina ka feda teed?

XV.

Rähn.

Rähna lindu tunneb wist iga laps. Teda loetakse ronijate feltfi, temal on kõwa nok, kellega ta puu sisse augu raiub ja pitt kiskas keel, kellega ta usfid puu seest wälja tõmbab. Rähnasid on kolme feltfi, 1) mustad nii suured kui waresed. 2) Rohelised, nii suured kui tuikesed ja 3) kirjud, nendest on mitme suurused. Kõige weifjemad on nii suured kui wärwud. Boomu õpetuse raamatus on nendest enam rääkitud, aga kuulge kuidagi lugu ühe rumala peremehega sündis:

Raswane Rein ostis oua talu koha ära, ja maksis seitse tuhat rubla wälja, see oli väga kena ja iga Gestimehele soowida. Taluga ühes sai tema tüki kenad metsa, mis aiua üksinda lageda peal, kui wilja aed seifis. Metsapuud kaswasid kenaste ja Rein wahtis neid tihti hea meelega. Kõige suuremaks pahanduseks oliwad temale rähnad, kes kui jepameistrid puude ümber ronisivad ja siit ja sealt koort lahti peksivad. Dot, oot, wõrukaelad, kisas Rein, minu metsa tahate teie paljaks koorida, küll mina teie naha nülin. Wälja peate metfasi minema, maksfu mis maksab.

Kuidagi mõeldud, nõnda tehtud. Rein jammus iga päew pijs õlal mööda metsa ja waeste rähnade weri woolas mööda puid.

Mõne nädala pärast tuli ta jälle kord metfasi kodu, wiskas röömu pärast tahwübara peast laua peale, et korjad lassu lõiwad

ja hüidis: Meret too pudel õlut, minu metsa laastajad on
otšas. Mitte ühte rähna ei ole mina enam näinud. Nii
mittu korda Rein weel metsas käis, tuli ta rõõmsa meelega
kodu; rähnad olla metšast kadunud.

No heatene küll! mis sündis?

Poole aasta pärast kuiwašiwad mitmed tugewad puud metsas.
Rein kraatsis kukla tagand ja arwas süid wee puudusest wõi
külmast tulewad. Nasta pärast, aga oli weel enam kuiwi puid
metsas, kunni pool metsa raagus seišis. Rein mõtles, mets on
ära nõiutud, ja otšis abi küla naeste käest, aga asi läks weel
delamaks. Raha oli ta maksnud, aga ei ühtegi kafu saanud.

Seal tuli kord tark metšawaht Reinule wõerusele. Rein
kaebas metsa häda.

Pähele fugu metsa waatama, ütles metšawaht, ehk leiame
tõbe ülesse, mina olen wana metsa rot. Mehed sammusi-
wad metsas.

Armas Rein, ütles metšawaht metsas, teie metšal on ussi
tõbi ja kui warssi abi ei otši, siis wõite julge olla, et mõne
aasta pärast teil enam puud jala peal ei seiša.

Mo kallis mets! mo kallis mets! kirjendas Rein, wõtte
wiisklummend rubla, aga saatke nõiduse wastu abi.

Ei armas Rein, teie mets ei ole mitte ära nõiatud, ja
seda ei osta keegi surelik inimene, aga teie metsas puuduwad
metsa kärnerid ja puhastajad, see on rähna linnud.

Mis, — mis — neid olen mina püssiga kõik mahi
lastanud.

Ah, ah — ahaa! — naeris metšawaht, siis olete armas
Rein iseenele nõid ja metsa suretaja. Rähnad on surinud, ussidel
oma tuba oma luba, need panewad nüüd head ja halwad puud nahka.

Rein wiskas wiha pärast miltsi wastu maad, tallas jalgega
ja fiskus karwu. Oh mina wafikas, oh mina lambapea! Eks
mina ise ole nüüd oma õnnetus.

Ärge nüüd nõnda pahandage, mina tahan teile mõned

rähnad saata, aga siis hoidke neid ilufaste ja warsi näete kuida puud paranewad.

Metsawahht pidas sõna ja saatis nädala pärast kümne wersta tagand Reinule kahessa rähna ja kästis neid oma metsa lahti lasta.

Rein andis toojale kaks rubla ja wiis rähnad metsa. Oh need nüid puhastasiwad, neil oli nüid paradiisi elu, aga ussidel otse põrgu. Sest ajast ei kuiwanud enam ükski puu ja Reiu saatis metsawahile nuumatud wajita meele heaks, aga rähnasiid hoidis ta kui omi silmi pähe.

XVI.

Juhtumine.

Donau jõgi seisab Cestimaalt waatata otse seal pool, kus päike lõune aeal pasitab, aga ligi 2000 wersta kaugel. Ühel päewal astus jõe wesi üle kallaste ja kiskus ümberringi majad ja puud maha. Glajate ja inimeste kehasiid, majade krami kõiki sugu puud oli wee woolamises näha ja must meri ootas neid.

Ühes kohas kalda ääres istus weike tütarlaps, loputas jalgu wee sees ja hüidis haleda häälega: Armas ema, kallid ema, tule warsi mo juurde. Ma ei taha enam nutta ega halb laps sinu wastu olla, tule, tule ja katta mind oma rätikuga ja anna minule süia ja kui mina sõõnud olen siis wõtta mind armsaste kaisju. Oh ema, ära järe kauaks joffe! Üks rikas mõisniku tütar juhtus tema juurde ja palus last temaga ühes tulla ja lossis süia ja aset wõtta. Aga kõik meelitamised ei liigutanud last koha. Preili andis lapsele tüki leiba ja tõttas kodu. Laps sõi leiba ära ja uimuis magama.

Sellamal aeal wõitles ema surmaga mittu wersta lapsest kaugel jõe peal. Ta oli hommiku lapse kaldale wiinud ja tagasi läinud majast muud kraami tooma. Wahe aeal oli aga wesi

teed finni pannud ja maea täitnud. Maea katkffel oli ta lõuneni olnud, siis kiskus wesi maea alufe pealt lahti ja wiis teda jõe mööda edasi.

Ta palus omas suures hädas filma weega Sumala poole teda imelikult. Maea saarikad langesiwad kokku, ühest ristipuust hoidis ta weel finni ja wesi woolas ta keha ümber. Sinu peale on mino ristitud, sinust hoian mina weel surmas finni, hülidis ta haledalt, kaitse mo tütrekest halastaja Sumal! Seal tuli suur laene ja wiskas teda kõige ristipunga kaldale.

Päite seisis madalas, ta tänas õnneliku peastmise eest ja tõttas läbi ohakate ja kibuwitste, märg ja näljane sinna poole kus ta tütrekese jätnud.

Mittu korda tahtis wäsimus teda nõrgestada, aga jälle aeaas hirm ja kartus teda jalule. Wiimaks jõudis ta senna kohta kus oma lapse jätnud ja waata, ta magas rahulikult kiwi ääres ja umises unes! Armas emakene, tule warfi oma armja tütre juurde. Ema tõmbas teda oma rinna wastu, misutas teda ja mõlemad tõtasiwad ligema külasse, kus neid armjaste wastu wõdeti ja sooja söögi ja joogiga kosutati.

XVII.

Halastaja süda.

Aastal 1812 kubises Wenemaa Prantsuse sõawangidest. Prantslased oliwad küll kunni Moskwa linna tunginud, aga siit ydiwad nemad suure hädaga kodu poole pöörama ja kes põgeneda ei jõudnud, seda wõdeti wangi ja saadeti linnadesse ja küladesse.

Sell ajal iskus Penja linnaas üks saksa rätsep kahetümne wiie jelli juures laua peal ja mehed udelusiwad poole riigile

kuubesid ja riidid. Tööd oli rätsepal küllalt, aga vähe raha. See tuli aga sellest et ta häda ajal palju head oma rahvale tegi. Ühel päeval oli kára linnas Sõa wangid tulewad! Meie rätsep tõttas wangide wastu ja küsis: Kas saaju nende seas on? Mehed kohkusiwad esite ära, aga warssi tungisiwad 16 ohwitseri rätsepa ümber ja teretasiwad teda kui peastjad inglid wõeral maal. Meie rätsep oli linna ülemaga väga tuttav ja palus need 16 sakslast enda juurde korteri ja söögi peale.

Linna ülem ei olnud sugugi selle wastu ja nõnda astusid wangid rätsepa majasse. Aga kuidas oliwad nende riided? kaffenud ja mustad. Rätsep aga tegi sellidega ja tüdrukutega niikaua tööd, kuni ohwitserid puhtas pesus ja riides oliwad ja nüid elasiwad nemad rätsepa kulu peal heasti. Sõda tuuris edasi, ja kui Pariisi linn wõidetud oli, anti ka neile tuntud ohwitseridele luba omale maale tagasi pöörida. Aga talw oli kange ja meestel vähe raha. Seda teadis rätsep, ta käis norgus mõnda päewa ja otsis raha, aga nõu ei hakanud kuhugi. Päew oli teada, millal wangid wõisiwad kodu poole astuda, seal tuli rätsep õhtul rõõmsa meelega kodu, wiskas raha paki laua peale ja hüidis:

Nüid olete peastetud, siin on 2500 rubla.

Kust olete raha saanud? küsisiwad köit.

Rätsep aga ütles: See on minu asi! Nüid ostis ta iga mehele head saapad, kasutad, kindad, karwased mütsid ja saatis neid rõõmsa söögi ja joogi järele teele. Aga ka mehed oliwad juba kuulda saanud, kust rätsep raha wõtnud. Ta oli oma maja ära müinud, et aga hädalisi awitada.

Sahkumine oli väga raske, aga iga mehe süda tuskus rätsepa wastu, kes nüid üüri majas tööd tegi. Poole aasta järele jõudisiwad meie mehed hea termisega Saksamaale ja et nende wanemad enamist jõukad mehed oliwad, saatsiwad nemad kolm korda nii suure summa rätsepale Benja linna, kes oma maja tagasi ostis ja kuni oma surmani waestele head tegi.

XVIII.

Kuri ja hea inimene südames.

Kalmu Ilri palus oma naabri peremehe käest sugu tubakast. Naaber pistis kae farmani tõmbas tuusti tubakast wälja ja andis Madisesele. Madis tõttas kodu wõttis kerwe ja tahtis tubakast peeneks lõigata, seal nägi ta tubaka sees kolme rublalise baberi raha. Kohe tõusis tema südames suur sõda. Üks hääl ütles:

Mine wii raha ära, teine jälle, pista kotti ja osta mis waja on, ja oled waene mees ja tubaka andja rikas. Ara warasta, hüidis hääl, tubakast on tema sinule annud aga mitte raha! See on sinu õnneks, wastas teine hääl. Nõnda kawatsewad mõlemad mehed kerwe wõ waese Madise südames ega lastnud und silmi tulla. Hommiku oli wõit hea mehe käes ja Madis läks oma naabri juurde ja andis raha ära.

Ole terwe, ütles naaber, olin eile seda raha kogemata lahtiselt tubaka hulka jätnud, sinu õiglase meele eest kingin sinule 10 naela tubakast. Madis tänas, ja südames mehed oliwad nüüd wagusid.

Mine ja tee nõnda samuti, kui wõera oma kogemata pihku puudub.

XIX.

Aidamees.

E. mõislas elas mõne aasta eest aidamees Mall wäga head elu. Pall oli tugew ja raha kukur läks aasta aastaga raskemaks.

Mõisast neli wersta kangel elas tugew talupoeg, kelle põllud seda sugu wist Kalewipoja walitsuse ajast föötnud ja katnud oliwad.

Wanaisa oli kõige wanema pojale talu jätnud ja poeg jälle oma pojale, nõnda oli talu koht kõik röömunud ja wiletsufed aasta sadantetega näinud, aga ikka ühe sugu kätte jäenud.

Nimetud aidamees hakas kohta omale himustama. Ta rääkis kõik sugu kurja jutusid peremehest oma härrale kunni see wiimaks peremehele renti peale litfus et hing kinni pidi jääma, aga ta hoidis waluga kohta kinni. Wiimaks aga tegi aidamees kontrahiti härraga ära ja peremehele anti käsk kätte oma kraami ära wedada ja talu aidamehele Jürripäewal ära anda. Peremees nõudis kohtult abi, aga wiimne otfus oli, teda wistati kohtu poolt wälja. Werise südamega korjas ta oma kraami kokku, wedas teda hea sõbrade talu alla ja otfis omale teist pesajapika, mis ta mõne nädala pärast leidis.

Aidamees wedas oma kraami uude kohta. Kui ta esimese koormaga tee peal oli, tuli temale üks wanamees wastu ja ütles:

Kui rikas mees töttate teise pesasse, aga waejem kui kiriku rot lähete fealt wälja.

Aidamees naeris wanamehe kuulutuse peale ja töttas edasi. Esimesed aastad läksiwad heasti, aga siis tuli õnnetus uksest ja aknast sisse. Wili äpardas wäjal, loomad suriwad luntas, iga ettewõtmise peal hingas needmine.

Kuue aasta pärast läks mees majast wälja tep ja kot käes ja tühi koht ees. Lapsed küsisiwad süia, aga mehel ei olnud anda.

Peremees aga, teda tema kawaluslega majast wälja töstis, ostis endale just maja fellkorral ära ja maksis 5000 rubla wälja ja elab täna weel lahkest oma koha peal, aga tema waentlane hulgub ühest teisi.

Sina ei pea mitte oma ligimese koda kawaluslega enda poole kiskuma!

XX.

Luisu Hindrek.

Luisu Hindrik oli terane pois ja wäga wileda jalgadega. Ta ei hoolinud suwe palawusest ega talwe külmast, kui ta aga mõne kopiku oma jala jookfuga korjata ja oma koti tohtis pista. Wäga kiituses töö, aga kahju et Hindrik seal juures oma õpetust tähele ei pannud, kes ikka ütles: Poeg, kui sa jookfsust märg ja higine oled, siis ära istu külma kohta puhkama, ega joo külma jooma aega, waid enne jahuta ennast pitkamööda ära ja siis joo ja istu puhkamisele.

Kord saatis walla kirjutaja Hindrekut kolme wersta taha posti peale kirjasid ära tooma. Kui wält jookfsis ta minema, sai posti pealt tirjad pihku ja ruttas kodu poole, aga joogi jänu waewas teda, ta astus küla kaewule ja karastas keelt mehifelt jookfsis minema, aga tee peal tundis ta pistja walu küle sees, mis iga sammuga suuremaks läks. Kodu heitis ta sängi ja wiidi siit nädala põdemise järele kalmu- ehk furnu aeda. Külmi wesi oli ta jõudame raswa taretanud ja were jooksu kinui pannud, ning nõnda elu lõpetanud.

Üks noor tütarlaps tantsis terve õhtu Hansu Mardi warrul rõõmfaste, särk oli temal wesi märg ihu peal, korraga tõttas ta õue peale, tõmbas pihtriide seljast maha ja wiskas ennast wilu rohu sisse ja püherdas siin niikaua, kuni ihu wärisema hakkas. Ta tõttas warruliste hulka ja kargas edasi, aga peale selle tuli kõha kallale, punased palged kolletasiwad ja enne kui jõulud ukse peale koputasiwad, tormas lume ema üle lapse aua ja kattis teda walge tekiga igawese uinumisele. Külmi oli tiiskuse tõbe sünnitanud ja tiiskuse tõbi noort õit närtsitanud ja anda lükanud.

Sellepärast hoia ennast noor ehk wana nende ridade lugija, kui higist märg oled, häkilise külmetamise eest.

XXI.

Munamäe wanamees.

Muna mäe ligidal elas waene saunamees, nimega Pärtel. Põldu ei olnud temal, waid ta korjas metsa männa puu juurikaid, lõhestas neid narmasteks ja punus neist korwikesi, soola toosisid ja n. e. ja toitis oma pead waewaselt. Tema kümne aastane poeg aitas teda töö juures nõnda sama tema naene, aga siiski tükkis nalg tihti onnisje. Ühel Jaanipäewa laupäewal pidi poeg jälle kõhtu nõõriga kinni pidama, isa oli korwikauplemisel kaugel külas, ema pool haige ja wiimane leiwa koonik onniist kadunud. Poeg käks kurwal näul Muna mäe külje peale maasik marju korjama. Seal seisis suur kiwi, kelle otsa ta ronis wäänd jalgu puhkama ja filmad särastwad weest, mis nalg wälja pigistas.

Korraga lõhkes kiwi. Restet pragu seisis suur korw ja heal maapõhjast hliidis:

Astu korwi nutja tühi kõht. Pois waatas kartlikult korwi peale, kellel kõit ega ahelat kinnituseks külges ei olnud, ta tahtis kiwi otsast maha karata ja jooksu panna, aga heal maa põhjast kõlas:

Astu korwi nutja tühi kõht, so kõht saab täidetud. Pois astus korwi ja see lendas sügawusse ja kinnitas suures kambreis ühe wana pitka habemega mehe ees.

Habemik tõstis poisikesi korwist, tantsitas teda kolm korda kätte peal ja küsis:

Miks sa nuufud noor nolgike?

Wärisedes wastas pois: Kõht on tühi, ema haige, isa kodust kauplemas.

Mine ja söö, neude sõnadega näitas hall habemik suure laua peale, kus palju rooga seisis. Pois istus lauale ja

topis näht pauna rinna lunde all kõwaste täis ja kuffus wiimse suutäie juures pingi peale magama. Wanafene naeratas ja ütles: Mäga poeokene magufaste, toit kinnitab keha rammu, magamine elu jõudu. Mõne tunni järele ärkas pois ülesse, waatas ümber ringi ja nägi wanafest tule ääres tulisid süsi segama. Hallhabe nägi poisil, ütles: Astu ligemalle ja hoia kaeltoti suu lahti. Pois täitis käsku. Wanamees wiskas kolm korda tulisid süsa kühwliga kotti, käskis suu kinni siduda, tallutas poisil korwi juurde ja hüüdis: Penda korwi, tõuse korwi, kannu sifu künkale.

Korw lendas poisiga mäe otsa ja üks heal hõiskas: Kui sa hädas oled, siis tule mind weel waatama. Kodu õue wärawas läks kaeltot korraga raskeks, rihm katkes ja kuffus maha. Küll katsus pois kotti kergitada, aga ilma aegu. Isa oli kodu tulnud, poeg jooksis ja palus teda appi. Isa ja ema kergitawad kotti, aga ükski ei jõudnud seda paigast liigutada. Isa peastis kotti suu lahti. Ohmatastes seiswad kõik kotti ümber. Kuld ja hõbe rahad läitisiwad kottist wälja. Raha weeti firstu kappi ja nälg põgenes onnist wälja.

Õnnelikult elasiwad rahwas onnis kunni poeg meheks kaswis. Siin sõitis õnnetuse wanker ühel nädalal nende hulka.

Isa ja ema suriwad ühel päewal. Matukse päewal peasis tulukene lahti ja tuhaunnik oli rahulise koha peal järele jäänud.

Waene poeg Adu nuttis kibedaste wana ouni kohal, otsis tuha sees raha, aga üks pisukene hõbe tük oli järele jäänud. Wanamees mäe sees tuli tall meelde. Ta läks mäe peale ja istus kiwi otsa ja nuttis. Jälle lohkes kiwi lahti, korw kõlkus wana wiisi ja heal hüüdis: Astu sisse armetu. Korw lendas wanamehe ette. Mis sull wiga noormees? küsis wanamees, kelle habe maani ulatas. Adu rääkis oma õnnetust ja kuidas nemad enne kingitud rahast õnnelikult elasiwad.

Too oma kot seia, käskis wanamees, aga dieti suur. Madu sõitis korwi wäel mäe arjale, läks killassse ostis hõbeda tükki eest neli palakat, hõmbles neid kofku ja tõttas wanamehe juurde. Wanamees topis kõiksugu prügi, lehtesid ja n. e. kotti, andis kolm weikest majakest puust nikertud Madu kätte ja käskis ühe wana onni asemele, teise elaja lauda, kolmandama kahest sugu eemale maapeale seisima panna, andis kät ja ütles: Enam meie teineteist ei näe, minu töö siin on otjas ja pean ära teise kolmandama Maailma sõitma. Ela rõõmus ja rahul!

Madu mujutas wanateje kät ja korw wedas teda kotiga mäearjale. Rõda wärawas läks kot raskets ja langes maha.

Madu pani majakesed asemelle, ja õh imet, naad kaswasiwad suureks. Kahetõrdne elumaja, ilus laut ja seda fenam ait. Madu hakas kotti tühjendama. Siin tuliwad kõiksugused põllu tööriistad maja kraam ja wiimaks kulla ja hõbeda tükkid walgele. Ta kandis kõik majasse.

Laudas ammušiwad tugewad lehmad, tallis tampišiwad ilusjad hobused ja ait oli wijsaga täidetud. Madu langes põlwili ja tänas Taewa taati õnnistuse eest.

Seal aga hõiskas Munamäe poolt: Tee tööd ja palu Jumalat ja ära unusta waesid omas õnnelikus elus.

Madu ostis omale suure tüki maad kofis noore nooriku ja elab praegu õnnelikult. Munamäe otjast oli aga suur kiwi kui maa alla wajunud — ehk Madu seda weel mõnda korda taga otssis.

XXII.

Kes kannatab see kaua elab.

Peşmaene Viisu ütles ühel hommikul oma ainsama pojale: Mart, sa oled kaheteistkümnene aastane, kolm aastat oled ja koolipingil istunud, nüüd pead oma enese leiba

fööma hakkama. Mina olen saapasjepaga kanba valmis teinud ja täna lähed tema juurde õppima. Ole hästi sõnakuulelik ja õpi ruttu, et varsti ta minule pooledsaapad teha võid. Korja oma asjad kofku ja läheme teele.

Pai ema, palus Mart, mina tahaks veel koolis käia.

Ole wait poeg, minu terwis ou pödur ja raha saamine wäga waene, püha päewal wõid veel koolis käia.

Knuksjudes otsis Mart omad asjad kofku ja areldes astus ta ema järele.

Saapasjey Wöttis neid amufaste wastu, lubas poisile riided, leiva ja õpetuse anda, kui ta wiieks aastaks õpetuse alla jääb.

Wiieks aastaks, õhkas Mart, aga ema kurw nägu hoidis nuttu tagasi.

Kaup tehti valmis ja endine tuline koolipois, oli õppija saabasjey.

Esimene aasta oli otjatu kurb. Wähe süia, palju tööd, aga mitte saapa tööd. Mart pidi iga hommiku kohwi keetma, tubasid puhastama ja pörandaid pesema, siis lõunat keetma, õhtufi teed tegema, puid lõhkuma, wet kandma ja wahel pesu pesema, — aga ta tegi nurisemata, ehk mõnikord veel rihtmata sai.

Pühapäewal käis ta koolis ja õppis enam, kui mõni terwel nädalal.

Teisel aastal hakkas ta weikest saapa tööd tegema, aga ta oleks parem veel tüdruk majas olnud. Istumine ei maitsnud temale ja nahk ei kuulnud hästi weikeste kätte sõna.

Aga ometegi wõis ta teisel õpiaastal emale pooledsaapad teha ja see oli otjata rõõmus.

Ühel päewal kolmandama aasta algusel tuli suur õnnetus. Mart pidi ühe rae härra saapa kantjad sugu kõrgemaks tegema, nuga libises käest kõrwale ja leikas angu pealishaha süsse. Kui lõukoer kargas meister ta karwu ja rihm lendas mööda küüra. Mae härra astus süsse ja küsis: Mis kija siin on.

Pois'i lontrus on teie saapad katti leiganud, nüid pean teile uued muretsema, aga küll ma neid tema nahast wälja kifun. Raamatuid aeab ta taga, aga naha juures norkab ta unistes.

Halastage mo waese peake, palus Mart süilma wees, ma tahan teile neid maksä, aga ütelge, et mo õpetaja mind enam ei rihmaks.

Tõmba omad riided selga ja too need katkised saapad kohe minu juurde ütles rae härra, mina tahan sulle weel paremat saana kütta.

See on õigus, hõiskas meister, kuub selga ja täida käsku.

Wäristes läks Mart rae härra järele, kes omas majas saapad nurka wiskas, ja pois'i käskis oma järele tulla.

Nüid tuleb wiist wiitfa karistus, mõtles Mart ja hulus paludes härra järele.

Pida aga suu, kätatas rae härra, ja istu seia maha.

Härra tõmbas pealiskriided omal maha, keeras kapi usse lahti, kust üks jahi piits maha kukkus.

Hirmus kargas Mart tooli pealt ülesse ja kifendas: Armu, armu!

Sa kumled, et sa waguvalt istud, ehk muidu saad kohe piitsa. —

Rae härra istus laua juurde ja ütles: Nüid kõnele kõige esite mulle oma elulugu.

Wärisewa healega tegi Mart jeda.

Soo, soo, sa oled koolis ka õpinud, saab näha, kui kaugele ja oled. Nüid alustas otse läbikatsumine ja Mart unustas otse ära, et ta rae härra juures istus, ta andis paremid wastused, kui ta katsuma jeda lootis.

Rae härra kirjutas meistritele kirja, kus ta ära seletas, et Mart saabasepaks ei kõlwata, ärarikutud saapad kinkida ta meistritele, aga pois pidada kolmeks nädalaks tema juurde wangi hoone minema.

Mart ise andis kirja meistri kätte, see luges ta läbi ja kätatas: "Kasi mo silmast, aga ühe kirjakefe pead weel rae härrale wiima."

Meister kirjutas:

Auulik rae härra!

Wõtke jeda illekäte läinud poisit jõmsikat Marti ja pange teda Teie tarkuse järel wee ja leiva peale tarkust õppima, ja saatke teda peale selle tema ema, pesu naese M. M. juurde, ärge aga selle weikese jõmsika pärast minust ennast lahti lõdge, mina luban aegamööda töö läbi kahju jälle ära tasuda.

Auupakkikult

M. M.

Rae härra luges meistri kirja, naeratas ja ütles Mardile: Riid pead wangi minema, oma hooletuse pärast. Saabassepa ammetist oled sa ka lahti.

Palun armu, palun armu, palus Mart silma wees.

Armud ei tunne kohtumõistja. Tule ja söö oma kõht enne täis ja siis otsime sinule wangi riided ja siis wangi.

Arglikult ja nuttes astus Mart rae härra jäele, küll oli kõht tühi, aga wähe läks kurgust alla.

Peale söögi andis rae härra temale järgist kuueni riided selga ja saapad jalga ja kästis teda oma järele wangi hoone tõttata. Riided olid kenad, aga nuttes ja paludes astus ta härra järele.

Ühe suure maja sisse kadus nende tee. Sälle katkus üks Mardi mõistust ja wiimaks ütles ta rae härrale: Wõib wastu wõetud saada, kuhu teie arwasite.

Rae härra wastas: Wõtke ja wiige ta kobe jenna. Mardile ütles ta: Peale tööd näame üksteist jälle.

Riudne läbikatjuja wõttis Mardi kae kõrwa ja tallutas teda trepist ülesse. Üks läks lahti ja terve 5-es Gümnaasiumi laste hull wahtis Mardi otja.

Isu feie pingi peale ja kuula õpetust, rae härra on sind kooli pannud ja kui kodu lähed siis täna teda ilufaste, ta tahab sinu eest hoolt kanda.

Nut oli rõõmuks muudetud. Mart andis koolihärra käele suud, ja tegi seda sama kodu minnes rae härraga. Härra aga ütles: Svi hoolega ja hoia ennast igas asjus õiguses, puhtuses ja alanduses. Minul ei ole ühtegi hingelist majas, sinu eest tahan ma muretseda.

Aastad wajaswad aja meresse. Saabassey puhkas furnu aeas, nõnda sama rae härra kui ka pesunaene, aga rae härra majas näitas professor Mart oma pojale paari ärarikutuid saapaid klaas kappis ja seletas, kuidas tema waesest päiwest auu ametisse tõusnud.

XXIII.

Terwis on enam kui kuld.

Uks Saaremaa mees astus kõrtsi, pani leiwakoti seljast laua peale, wõttis musta leiwatüki kotist ja laks räime witsikust, karastas nendega oma keha, jõi toop head õlut weel peale, ja tahtis rõõmsas meeles praegu oma teed edasi astuda, Seal wuras tõld kõrtsi ukse ette. Teener kargas maha, tõi kõrtsust saia, liha, mune ja pudel joodawat wiina ja wiis härrale tõlda. Saaremaa mees waatas asja pealt ja müümises: Oh kui lõbus oleks minul niifuguste ruunadega edasi lennata, ma wahetaks oma elu kobe temaga.

Härra tõllas kuulis seda ja kästis meest ligemale tulla, andis temale klaasitäie weini ja ütles: Wahetame oma elu, anna sina minule, mis sull on ja mina annan kõik, mis minul on sinule.

Wahetame, ütles Saarlane ja kaup oli tehtud.

Dulge ja tõstke mind tõllast wälja, ütles härra oma teenritele käskides.

Need tegid seda.

Anna omad terwed jalad minule, Saaremees ja wõta mu alwatud wastu — istu siis tõlda ja sõida edasi.

Saarlane tõmbas pabu selga ja seadis sammud linna poole võlbes:

Minu kats kintsu on enam, kui sinu terve mõisa oma tõldadega ja hobustega, kulla ja hõbedaga.

XXIV.

Imeline lind.

Ühes külas Läänemaal elas waene mees oma poega. Naene oli surunud ja mees teenis väga wähe. Poeg pidi ifaga tihti nälga nägema. Ühel suwifel päewal kurnas nalg poisikest jälle hirmsaste, ta läks metsast abi otõima. Metsas nägi ta ilusa weikese linnu, aeas teda taga sai kätte ja ütles:

Linnukene Lihulasse

Sealt saan leiba luietesse.

Lind aeas noka laiali ja ütles:

Barem mind pane padrikusse

Sinne toon su urtikusse.

Pois ehmatas ära ja lastis linnu lendu jookõis kodu ja rääkis juhtumist isale.

Isa sõitles poega, et ta nii kalli linnukese lahti lastõnud ja ei lubanud temale euam kuiwi leiba koorikuidki anda.

Poeg nuttis kibedaste. Seal koputas keegi akna peale. Pois tegi akna lahti ja waata linnukene lendas õnnikesse. Aga korraga kadus lind ja noor pois punases palgis seisõis isa ja poea ees ja küõis: Mis mure teid surub?

Isa wastas: Meie oleme wäga waejed, palgad on kasi- nad ja töõ raske, ei jõua niipalju leiba korjata kui kats kõõtu seda ära raiskawad.

Mis tööd teie teete? Küüsis lindpois.

Mina künnan ja äestan, wedan talwel puid ja raagu, muud ühtigi.

See on wähe teie peate weel peale selle ameti tööd tegema, siis saate rihaks. Mina tahan mõneks nädalaks teie juurde jääda ja teid selles õpetada.

Aga meil ei ole sinule ühtegi süia anda, ütles waene mees. Küü töö tegijaid toidab.

Lindpois wõttis laua tüki kätte, tegi noa abiga nelja ja wiie nurgalise klapikeisi mõne tofina.

Mis nendega tegema hakkame? küüsis mees.

Lindpois wastas: Reid müüme lina prauadele kes lõnga nende peale leriwad ja saame raha.

Waene mees naeris suure healega.

Lindpois tegi aga weikeid kastikeisi.

Mis nendega teed? Küüsis waene mees.

Reid müüme kaupmeestele, kes wärwi nende sisse panewad.

Lindpois tõi kubu hõlgi, punus paelaks ja paelast jälle kaabkübaraid.

Kellele neid waea on? Küüsis waene mees.

Reid müüme linna ifandatele peawarjaks.

Kolme päewa töö järele tõmbas lindpois kompsu selga, wõttis waesemehe poea kae kõrwa ja läks Gapsalu linna.

Siin oli palju wõeraid merewet pruukimas, ta müüis asjad ära, sai wiis rubla, ostis leiba ja leiba kõrwast, ja tõttas jälle waesemehe onnisse.

Siin kõneles poeg isale imet, kuidas nende asjad väga ruttu ära ostetud ja palju raha antud, ja tegi nüüd lindpoisi juhatusel kibedaste tööd.

Kahe nädala pärast oli Gapsalu kait jälle läidud ja wiis forda wiis rubla farmanis.

Waene mees ajas filmad pärani, jättis künni töö maha

ja istus lindpoisi juures õpetusel. Kes weel mõnda näputööd neile õpetas.

Esimesel päeval aga juba oli lindpois waeft meest ja tema poega kõwaste keelamud, ei kellelegile öölba, et ta lind olnud ja nüüd inimese näul neid aidata, aga rikusega kaswis ka kõrtus.

Ühel päeval tõi waene mees kõrtsiist pudel nappi, kutsus oma ligema naabri külaliseks, müni konts ülemäära määris kurgu lage ja tegi meele wiimaks segaseks. Naaber küsis: Kes on see weikene poisikene, kes pilbastega sinu poega mängib.

See ou Linnupois.

Mis linnupois? Küsis naaber.

See pois lendas kui lind minu onni ja sai poisiks, ega ometegi enam linnuks saa.

Alkna ruutu kõlises ja tütid kufusiwad pörandale, weike linnuke aga lendas tirtsudes metsa poole.

Kül nuttis waele poeg, kül kaitus waene mees karwu, aga lind oli läinud, aga ta töö oli jäenud ja tema õpetus kandis kaunist wilja.

Isa ja poeg tegiwad talwe otsa mitmesugust näpu tööd ja ta müüiwad asju suwel linna rahwale. Nälg oli nägemata.

Kes see lind olnud ei tea täna päew weel keegi, aga et ameti tööl kullane põhi on seda teab waene mees ja tema poeg selgeste.

Juhataja.

Nr.	Peetükülg
1. Kes sõnakuulmata on langeb õnnetusse	3
2. Helitud tütar	4
3. Sina ei pea mitte warastama	9
4. Suur tüik aeab suu lõhki	11
5. Sõnakuulmata poeg	14
6. Wõeras ema	15
7. Wanem	16
8. Ruga	17
9. Ahelas koer	18
10. Mesipuu	19
11. Tohter	20
12. Piip	21
13. Üks ingel on mo emake	22
14. Armastus	24
15. Kähn	25
16. Suhtumine	27
17. Halastaja jüda	28
18. Kuri ja hea inimene jüdamees	30
19. Aidamees	30
20. Lõijsu Hindrit	32
21. Minamäe wanamees	33
22. Kes kannatab see karta elab	35
23. Tervis on enam kui kuld	39
24. Imeline lüüd	40
